

U THS30;83 Hagby, Täby sn

Litteratur: R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA, koncept och renskrift), s. 1 f.; Jan Thylén, Skrivelse till Riksantikvarieämbetet 6/10 1978 (ATA dnr 4909/78); H. Åström, Runristningarna i Täby (2004), s. 83; L. Andersson & M. Källström, Spåren av Jarlabanke, i: Hem till Jarlabanke (2008), s. 372.

Avbildningar: Utradning av inskriften i Dybeck a.a. (ATA);

FMIS: –

I sin reseberättelse för 1863 omtalar Dybeck först runstenen U 101 S. Sättra, Sollentuna sn, som han uppger sig ha upptäckt fem år tidigare, och fortsätter: »Längre in i samma skog och sannolikt på Täby sockens område (Hagby egor) upptäcktes nu ytterligare en liggande runsten, af hvilken ungefär fjerdedelen är afslagen och förkommen. Det återstående är sprängdt i två stycken. [...] Det felande stycket söktes länge utan framgång. Sannolikt har det blifvit lagdt i en närliggande mindre bro. Några gamla vägrödningsrör bemärktes i grannskapet. En tredje runsten sades varit för flere år sedan sedd, liggande icke långt från östra stranden af sjön Fjäturen. Stället kunde nu icke närmare bestämmas eller utvisas. Man lofte att vid första läglighet söka få reda på honom.»¹

Uppgiften hos Dybeck uppmärksammades först av Jan Thylén, som anmälde den till Riksantikvarieämbetet i oktober 1978. Enligt en anteckning av Thorgunn Snædal (material på Runverket) skall han vid ett samtal den 1 november samma år ha lovat att fortsätta sökandet efter runstenen, men detta gav tydligen inget resultat.

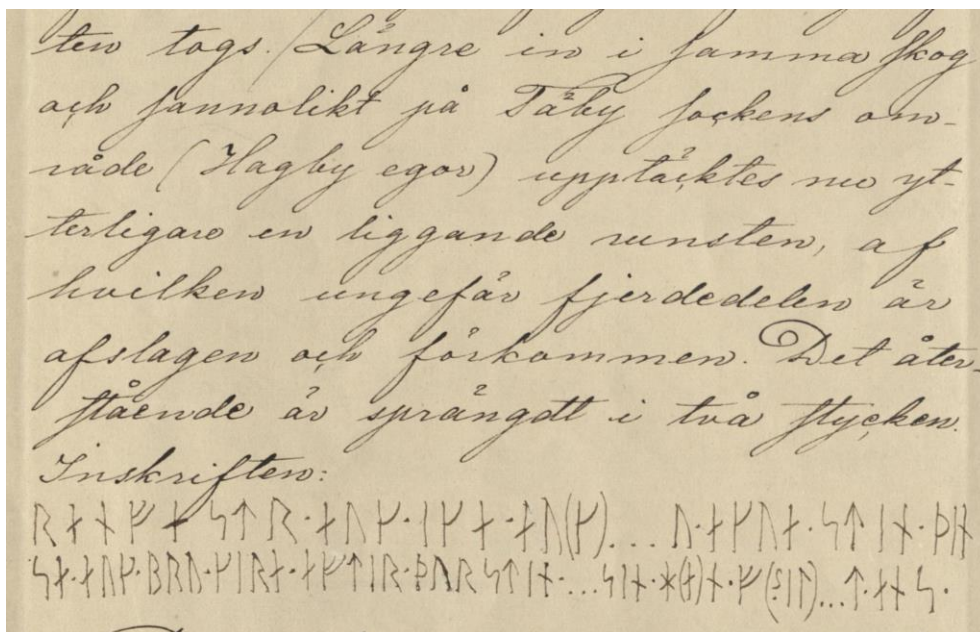

Fig. 1. Dybecks uppgifter om den nu försvunna runstenen vid Hagby i Reseberättelsen 1863. Efter original i ATA.

¹ Beträffande den »tredje runsten» som Dybeck ligger det närmast till hands att tänka på runblocket U 148, som uppmärksammades i början av 1900-talet (först undersökt av Brate 1903).

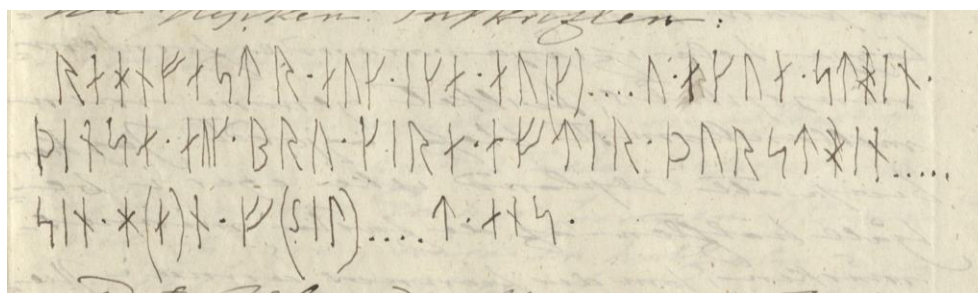

Fig. 2. Dybecks uppteckning av inskriften i konceptet till Reseberättelsen 1863. Efter original i ATA.

Tyvärr är Dybecks uppgifter alldeles för obestämda för att platsen närmare skall kunna lokaliseras. Eftersom det talas om en bro bör den dock ha legat i närheten av ett vattendrag. Flera sådana finns att välja på i skogarna mellan S. Sätra i Sollentuna och Hagby i Täby. En halv kilometer nordost om U 101 finner man två sådana. Det sydligare förbinder Väsjön med Rösjön, medan det nordligare löper mellan Fjäturen och Rösjön. På den södra sidan av det förstnämnda vattendraget finns hägnadssystem, terrasseringar och stensättningar, som skulle kunna svara mot de »vägrödjningsrör», som Dybeck omtalar. Stället ligger dock inom Sollentunas gränser och borde därför inte vara det av Dybeck åsyftade. En troligare plats är i så fall området sydost om sjön Fjäturen, där ett vattendrag från Mörtsjön mynnar. Även de sankta områdena mellan Käringsjön och Mörtsjön skulle kunna vara aktuella. Strax norr om den sistnämnda platsen finns både gravfält av äldre järnålderstyp och omfattande lämningar av hägnadssystem. Avståndet till U 101 är i detta fall mer än 1,5 km.

Några andra uppgifter om denna sten finns inte och både avbildning och måttuppgifter saknas. Däremot har Dybeck i sin reseberättelse gjort en uppteckning av inskriften (fig. 1). Konceptet till samma reseberättelse finns bevarat och är värt att uppmärksamma, eftersom det innehåller en viktig avvikelse från renskriften (fig. 2).

Inskriften kan efter Dybecks uppteckningar återges på följande sätt:

rahnf⁵astr · auk · ika · auk · ...¹⁰ · u · akua · stin · pinsa · auk · bru · kira · aftir ·
 purstin ...¹⁵ sin · h²⁰an · f--²⁵ ...³⁰ t · ans ·
³⁵   ⁴⁰   ⁴⁵

*Ragnfastr ok Inga ok ... [lēt]u haggva stæin þennsa ok brō gæra æftir Þōrstæin, ... sinn.
 Hann f[ell](?) ... [an]d hans.*

»Ragnfast och Inga och ... lät hugga denna sten och göra bro efter Torsten, sin ... Han föll(?) ... hans ande.»

Till läsningen: Det första namnet 1–9 återges som **ranfastr** i renskriften, men **rahnfastr** i konceptet. Det senare får väl antas ha varit det riktiga. Runorna 18 **k** och 59 **a** är satta inom parentes. Om spår har funnits eller om de bara är supplerade av sammanhanget går inte att avgöra. Det ord som inleds med 61 **f** återger Dybeck som $\mathfrak{F}(\text{?}|\text{?})$, vilket tyder på att de två senare runorna är supplerade på fri hand. Jag har därför här valt att återge dem som oidentifierade.

Runorna **n**, **a** och **t** skall enligt Dybecks uppteckning genomgående ha haft dubbelsidiga bistavar. Runan **s** har formen **h** och är genomgående rättvänd. Skiljetecknet utgörs av en enkel punkt. Inga stungna runor verkar ha förekommit inskriften.

Det ord som har följt efter *Hann* rekonstruerar Dybeck som **f(?il)** dvs. »föll». Om endast **f**-runan fanns kvar vid hans undersökning bör man dock hålla öppet för andra alternativ som exempelvis *för* »for».

Inskriften ger en ganska intressant kombination av olika ortografiska drag. Det kan bl.a. noteras att ristaren använder **u**-runan för /o:/ i **bru**, att diftongen /æi/ tecknas med monograf (**stin**, **purstin**) samt att /r/ återges med **r** (**aftir**). Dessutom förekommer skrivningen **h** för frikativt **g** i **rahnfastr**. Ordet **akua** *haggva* och **ans** *hans* ger exempel på bortfall av /h/ samtidigt som detta ljud verkar ha varit markerat i ordet **han** *hann*.

Inskriften innehåller tre personnamn. Mansnamnet *Ragnfastr* finns belagt i sammanlagt 11 uppländska runinskrifter, men antalet namnbärare i detta material kan inte vara högre än sex. Kvinnonamnet *Inga* är något vanligare med 15 uppländska belägg,² varav dock sex avser en och samma person. Allra vanligast är *Þörsteinn* som förekommer med 43 belägg i sammanlagt 41 uppländska runinskrifter.³

Eftersom inskriften på Hagbystenen har inletts med minst tre namn rör det sig sannolikt om ett antal syskon som har rest stenen till minne av sin far alternativt sin bror. Ett par av namnen uppträder på andra runstenar i Täby. *Inga* är känt från en numera försvunnen runsten vid Broby (U 138 †), medan *Þörsteinn* uppträder på två olika runhällar på Hagby ägor (U 144 och U 146). Om det handlar om en syskonskara på den försvunna stenen i Hagbyskogen måste de nämnda beläggen på *Þörsteinn* avse andra personer. Däremot är det inget med vår nuvarande kunskap om de aktuella ristningarna som hindrar att *Inga* kan syfta på en och samma person.

Detta dokument ingår i ett digitalt supplement till *Upplands runinskrifter*, en del av korpusverket *Sveriges runinskrifter*. Supplementen publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Magnus Källström
E-post: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se

---

² Det antagna belägget på U Fv1992;167C Sigtuna, Kv. Urmakaren har inte medtagits eftersom det bygger på fel-läsning. Den aktuella runföljden skall inte läsas **iku**, utan **...sku** (egen undersökning).

³ De två beläggen i inskriften på U 146 avser samma person, och detta gäller även U 987. Också beläggen på U 209 och U 360 syftar på en och samma person.